

LES SEQUES VISIGODES DEL TERRITORI DE VALÈNCIA

Albert Vicent Ribera i Lacomba
ICAC

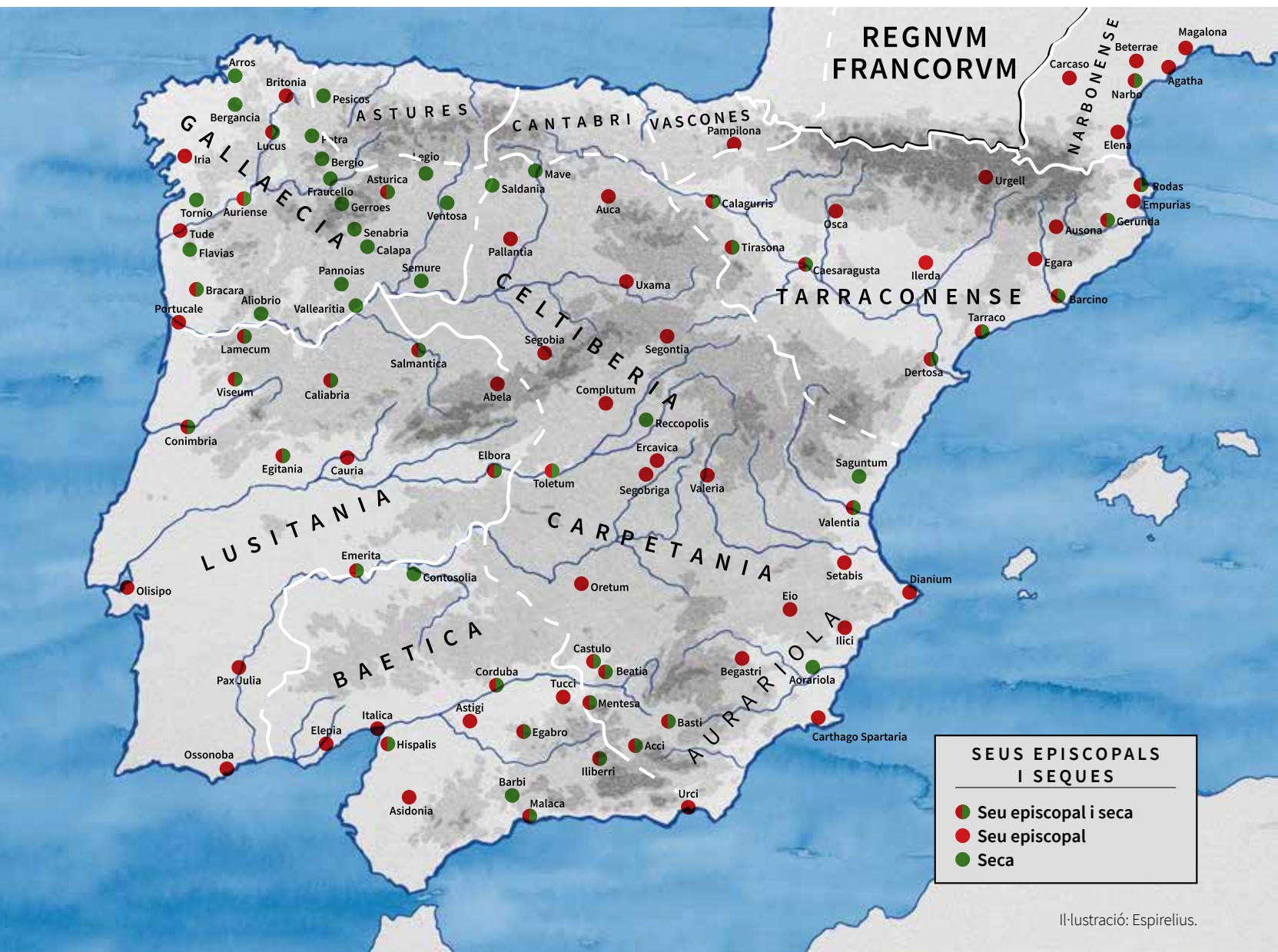
Les primeres troballes de monedes visigodes al País Valencià

Amb el nou context politicomilitar originat per l'arribada de l'exèrcit de Justinià, coincideixen, no casualment, les primeres troballes segures de moneda visigoda al territori valencià. La nova conjuntura política i territorial explica, a partir d'aquest moment, la presència de contingents gots per aquestes terres per a impedir l'expansió bizantina cap al nord i controlar directament un territori que fins al moment només els pertanyeria nominalment.

No ha de ser cap casualitat que les primeres monedes de filiació visigoda que es troben per la zona valenciana es daten en el regnat de Leovigild, que va ser quan va haver de consolidar-se el dispositiu fronterer després de l'ocupació fàctica d'aquest territori pel vigoritzat regne de Toledo. De la ciutat de València procedix un trient

d'imitació de models bizantins de Justinià, trobat pel professor M. Tarradell a la plaça de la Reina (València), semblant a altres trobats a les excavacions de *Barcino* o *Caesaraugusta* o al tresor de Recópolis (Zorita de los Canes, Guadalajara), per citar només alguns dels trobats en treballs arqueològics controlats. Més abundants i significatius, encara que menys coneguts, són les nombroses troballes d'aquests mateixos trients, bastes imitacions de les sèries dels emperadors bizantins Justinià i Justí II, que es van realitzar esporàdicament però contínua a la localitat d'Alcàsser, entre 1930 i 1950. Aquesta extraordinària troballa ha sigut molt citada des de quasi el mateix moment del seu descobriment i apareix arreplegada tant com el «tresor bizantí d'Alcàsser» com el «tresor de València». La major part d'aquestes monedes es va vendre indiscriminadament. Només se n'han pogut estudiar recentment quatre peces. Altres dues, encastades en sengles anells, han pogut ser vistes i fotografiades, però el seu estat actual impedeix completar la seua descripció. Altres

<1 Trient de Gundemar encunyat a *Saguntum*.
Col·lecció Vidal Valle. numisdata.org

quatre se'n coneixen per fotografies d'un estudi anterior. En conjunt, totes s'ajusten als mateixos tipus: imitacions de monedes de Justinià I i Justí II. Comentaris de testimonis visuals parlen de la presència d'algunes monedes d'or més grans que aquests trients, però no s'ha conservat cap d'aquests possibles sòlids.

Crida l'atenció la possibilitat que moltes d'aquestes peces es trobaren dins de gerretes relacionades amb contextos funeraris d'aquest jaciment, fenomen no habitual però de cap manera exclusiu, com es testifica en les ofrenes de monedes a les necròpolis visigodes de Duratón (Segòvia) i Sant Julià de Ramis (Girona). De les nou monedes conegudes, i les que arribara a veure Pius Beltrán, que només menciona aquestes imitacions, es dedueix que caldria datar el conjunt d'Alcàsser en un moment anterior al tresor de Recópolis, on, al costat d'aquestes mateixes monedes, ja apareixen les primeres encunyacions a nom de Leovigild. En tot cas, per a Alcàsser, sempre estaríem en els primers anys del regnat de Leovigild (573-586), com és fàcil deduir per la data de les imitades monedes de Justí II (568-572) i de la coexistència en Recópolis (fundada el 578), d'aquests mateixos trients amb els primers que va encunyar Leovigild al seu nom. El mateix topònim, d'arrel islàmica, que fa referència a un important lloc fortificat, indica el caràcter defensiu del lloc.

La ubicació d'Alcàsser, a dotze quilòmetres al sud de València a la vora de la via Augusta i una ruta cap a l'interior, que la comunica fàcilment amb la zona de Ribarroja, on s'ha localitzat un gran assentament fortificat del segle VI, València la Vella, encaixaria perfectament en un entramat militar fronterer. En aquest jaciment, en curs

d'excavació, ja hi han aparegut dos d'aquests trients de Leovigild i molts xicotets bronzes, com es pot veure en un altre capítol d'aquesta obra.

De l'interior de la província de València, a Osset (Andilla), es coneix una altra referència a la troballa, el 1895, de monedes visigodes que haurien aparegut en l'interior de dues gerres de ceràmica, sense que hi haja constància de més detalls sobre el seu nombre i les circumstàncies d'aquest descobriment.

Les primeres emissions visigodes al País Valencià

Poc després del regnat de Leovigild, a qui recentment se li ha atribuït una moneda suposadament encunyada al Valentia, considerada una falsificació per Miles, començarien a funcionar seques visigodes al País Valencià. Dues de les tres que es coneixen, *Saguntum* i *Valentia*, estan, al mateix temps, molt prop entre si i molt allunyades dels altres centres emissors. Els més pròxims serien *Dertosa*, que només va encunyar en els temps de Recared, i *Tarraco*, al nord; Recópolis i *Toletum* a l'oest, i *Aorariola*, al sud. Tipològicament, aquestes escasses primeres emissions visigodes de la zona valenciana s'enquadrarien entre els tipus de la *Tarraconensis*.

La primera moneda coneguda que van emetre els visigots a terres valencianes és un trient de Gundemar (609-612) encunyat a *Saguntum*, trobat a Barcelona i conservat al Gabinet Numismàtic de Catalunya. Durant el següent regnat, el de Sisebut (612-621), aquesta mateixa seca degué continuar funcionant i se'n coneixen, almenys, dos exemplars.

La seca de *Valentia* va encunyar durant el següent regnat, el de Suíntila (621-631). D'aquesta sèrie només

Trient de Khintila encunyat a *Valentia*.
Col·lecció Vidal Valle. numisdata.org

Trient de Suinthila encunyat a *Valentia*.
Col·lecció Vidal Valle. numisdata.org

es coneix un exemplar, la troballa del qual, en l'edifici de la Universitat, el 1844 —en contra del que sol ser habitual en aquests casos—, va ser ben documentat, a pesar del seu caràcter fortuït. Presenta el bust del rei de front, en les dues cares, amb la llegenda que el rodeja. El disseny es correspon amb els tipus propis de la *Tarraconensis*.

L'altre exemplar que es coneix d'aquest període és del curt regnat de Khintila (636-639), que presenta el mateix esquema que l'anterior, el bust de front en les dues cares, però amb el tipus propi de la *Carthaginensis*, la qual cosa es correspondria millor amb l'adscripció territorial de la ciutat, que ara es podria regularitzar per l'expulsió dels bizantins.

Fa poc de temps s'ha conegut que Oriola 'Aorariola' també va encuyar durant el regnat de Sisebut. D'aquesta nova seca només es coneix aquest exemplar.

Aquesta raresa numèrica, ja que les peces conegudes són pràcticament úniques, procedix de troballes aïllades i mai es troba en els tresors d'aquesta època. La

seua encunyació, en molt pocs regnats, fa d'aquelles unes sèries molt minoritàries, ben diferenciades de les grans urbs encunyadores, que ho fan en quantitat i en quinze o més regnats: *Toletum*, *Tarraco*, *Hispalis*, *Emerita*, *Caesaraugusta* i *Corduba*.

Si prestem atenció al primer període en què van funcionar aquestes seques, s'observa que s'agrupen en un moment molt concret: el primer terç del segle VII, amb els reis Gundemar i Sisebut a *Saguntum*; Suíntila i Khintila a *Valentia*, i Sisebut a *Aorariola*, la qual cosa coincideix plenament amb l'etapa del conflicte bizantí i amb les campanyes visigodes que van aconseguir l'expulsió dels imperials. Només l'emissió de Khintila ix d'aquest esquema, però per molt pocs anys.

L'extrema escassetat d'exemplars deixa poc de marge per a comprendre l'entorn d'aquestes encunyacions. Pot paréixer que *Valentia* substituïra *Saguntum* a partir de Suíntila, la qual cosa coincideix amb el retrocés de les posicions bizantines després de les campanyes de

Sisebut, que possiblement van reduir la presència imperial a Cartagena i els seus voltants.

El context de les emissions d'inicis del segle VII

De la *Saguntum* del segle VII a penes es coneix una altra cosa que aquestes emissions monetàries, però dels segles V i VI tampoc no hi ha moltes dades, com no siguen de caràcter negatiu, ja que a l'inici de la sisena centúria es va abandonar l'antic port romà del Grau Vell. Després de la seua etapa ibèrica i romana, l'urbs saguntina va experimentar un retrocés, plasmat en la pèrdua del seu nom, que apareix transmutat en el període medieval a «Morvedre», derivat de *murus vetus*.

Corroborant aquest minso panorama històric, l'arqueologia confirma la pèrdua de categoria urbana d'aquesta, avalada per la seua exclusió de la categoria episcopal. El restabliment d'aquesta seua, en els successius regnats de Gundemar i Sisebut, s'ha de relacionar amb la creació en aquest moment d'una flota destinada a assetjar una important plaça bizantina de la zona (*Dianium?*) i intentar contrarestar el control naval que els bizantins exercien a tota la Mediterrània. No obstant això, l'evidència arqueològica per a aquesta època és pràcticament inexistent.

Després del regnat de Recared, hi destaca el greu deteriorament que per a l'Imperi van suposar, a partir del 602, la usurpació de Focas, la invasió persa i àvara, i la proclamació d'Heracli a Occident, que després de llarga i esgotadora lluita va salvar la situació. No ha de ser casualitat que l'ofensiva visigoda coincidira amb aquesta greu crisi de l'Imperi, que devia perdre les seues possessions

hispanes per la seua incapacitat de reacció a Occident quan a Orient lluitava per la seua supervivència.

Una altra possibilitat, que no exclou l'anterior, és que a la zona elevada del castell s'instal·lara una guarnició tan important com per a disposar d'un taller monetari. A la Ciutadella, es veu un potent mur construït amb profusió de fustos de columnes romanes, molt a l'estil tardoantic, que podria correspondre a aquesta època.

Al contrari, la realitat arqueològica de València per a aquest període és bastant abundant i deixa pocs dubtes de la seua gran importància com a centre urbà i seu episcopal, quelcom que ja es percebia a través de les fonts històriques, que són relativament presents per al segle VI. Després de les diverses mencions de l'episcopat de Justinià, que degué morir cap al 550, *Valentia* apareix citada per Joan de Biclar com un dels llocs en què va ser empresonat Hermenegild després de la seua fracassada rebel·lió a la Bètica i abans de ser executat a Tarragona, el 585. Aquest episodi il·lustra que la ciutat no sols estava en mans de la corona visigoda sinó, que devia ser un nucli urbà destacat que degué disposar d'una important guarnició goda per a garantir la seguretat d'aquest il·lustre i perillós presoner, tal com era el seu paper dins de l'entramat defensiu enfront dels bizantins. En la mateixa línia devia estar l'altra referència, en el regnat de Recared, la celebració del III Concili de Toledo, que va significar l'abandó de l'arrianisme. A aquest van acudir dos bisbes de Valentia: Celsí, de nom llatí i cap de l'antiga comunitat catòlica i hispanoromana, i Ubiligisclè, d'antropònim germànic, que devia regir la llavors ja nombrosa població goda. Aquesta dualitat episcopal no

Trient d'Ègica-Vítiza encunyat a *Saguntum*.
Col·lecció Vidal Valle. numisdata.org

és exclusiva de València, ni d'Hispania, però tampoc no és quelcom que es donara en molts casos.

S'han constatat bisbes arrians, en el III Concili de Toledo, a Lugo, Tui, Porto, Viseo, Mèrida, Palència, Toledo i Barcelona. Excepte les quatre primeres, totes pròximes i de la zona galaicoportuguesa, la resta són ciutats importants o estan dins de la zona de forta població goda, com és el cas de Palència. Els quatre de *Gallaecia*, en el que va ser el recentment annexat, i catòlic, regne seu, es poden explicar pels contingents assentats per a garantir el control d'aquests territoris. En aquesta mateixa àrea, anteriorment sueva, són molt abundants les seques visigodes.

El context general d'aquestes emissions valencianes devia ser semblant al d'altres zones frontereres del regne de Toledo, com a les pròximes, entre si, seques de Mave i Saldania, que van ser xicotets centres fortificats que vigilaven la cara sud de la serralada Cantàbrica i que van disposar de tallers monetaris des de Sisebut a Khindasvint, la primera, i des de Leovigild a Khindasvint, la segona. Aquests xicotets nuclis, en tot cas, pareix que van encunyar més moneda i durant més temps que els de la zona valenciana.

Les últimes emissions visigodes al País Valencià

A mitjan segle VII es va produir una considerable reducció de les seques visigodes, mesura centralitzadora promoguda per Khindasvint i Recesvint, que va afectar principalment els tallers monetaris de menor entitat. No és res d'estrany, aleshores, que l'activitat emissora es paralitzara a la zona valenciana fins a la fi del segle VII, quan tornem a trobar monedes de *Saguntum* i *Valentia* encunyades per Ègica i Vítiza, ja coneguts a *Valentia*, però que fa poc de temps també s'han assenyalat a *Saguntum*.

Després de mig segle, *Valentia* va tornar a encunyar moneda en època d'Ègica (687-698), un trient d'or de poca llei, amb l'efígie, molt tosca, del monarca que mira cap a la dreta i la creu sobre grades, d'imitació bizantina, en el revers i la llegenda «VALENTIA P.VS». Va tornar a encunyar a nom d'aquest mateix rei i del seu fill Vítiza, que van governar junts entre 698 i 702. En aquesta ocasió, en l'anvers apareixen els bustos enfrontats dels dos monarques, amb una creu al mig i el nom d'Ègica. En el revers es troba el monograma de *Valentia* i el nom de Vítiza.

Recentment, s'ha comprovat que a *Saguntum* també va treballar coetàniament un taller monetari, almenys durant aquest mateix curt període, el regnat conjunt d'Ègica i Vítiza. L'única peça coneguda es troba en una col·lecció particular valenciana i presenta el típic baix contingut auri d'aquestes emissions més tardanes. Els tipus d'anvers i revers són semblants a la coetània moneda de *Valentia*: bustos enfrontats i el nom d'Ègica en l'anvers i monograma de *Saguntum* i nom de Vítiza en el revers. Aquests són els tipus propis d'aquest coregnat.

El context de les emissions de finals del segle VII

Aquest paral·lelisme encunyador de les dues ciutats pròximes pareix indicar que ambdues seques funcionarien a l'uníson i que els motius d'aquestes encunyacions eren, per consegüent, els mateixos. La raó de ser d'aquesta emissió, que suposem conjuntural, potser es semblava molt a la que va originar les anteriors: la presència anòmla de contingents militars, als quals anaven dirigides les monedes, mobilitzats i traslladats per alguna causa específica. No creiem que no siga tampoc cap casualitat que la nova etapa d'activitat de les dues seques valencianes coincidisca amb la llarga estada en aquestes terres de Teodomir que, durant el regnat conjunt d'Ègica i Vítiza, cap al 700-702, el trobem repel·lint una incursió naval bizantina. El cas és que al començament del segle VIII, s'ha constatat que el litoral de la província cartaginesa, després de més de setanta anys de calma, va tornar a patir incidents bèl·lics que no van tindre major abast, en ser desbaratada la incursió per les tropes visigodes, al comandament del referit Teodomir, que ha transcendit pel seu paper negociador, després que va ser vençut pels àrabs el 713, més que per aquesta victòria.

Les escasses, i ben delimitades en dues fases, emissions numismàtiques d'època visigoda realitzades al País Valencià són un bon exemple de les esporàdiques i nombroses seques que es van obrir i es van tancar conjunturalment per motius militars de cap a cap de *Spania*. Són ben diferents dels grans centres que van emetre contínuament i en quantitat: *Toletum*, *Tarraco*, *Hispalis*, *Emerita*, *Caesaraugusta* i *Corduba*.